

RADO MEJOVŠEK:

Alenka in Darko.

Pravljica.

Tretji del.

stavili so se pred debelim, z mahom porastenim gabrom. Dve pedi visoko nad zemljo je drevesna goba napol zapirala zevajočo luknjo. Iz nje je štrlela šibka vejica svetlozelenih listkov. Škratec Modrijan jo odlomi in zamahne trikrat z njo proti jugu, vzhodu in zahodu. V zraku je zabrnelo tanko, kakor bi zazvenela srebrna struna. Od vseh strani so prihrumeli škratci zardelih obrazov, ugičbaje, kaj le pomeni, da jih je poklicalo znamenje, ki ga

že tisočletje ni bilo slišati.

Ko so se že vsi zbrali, stari in mladi, debelušni in suhotni, jim Modrijan pojasni, da bo prokletstva konec. Kar vrele so mu iz ust navdušujoče besede; zjasnili so se mrkli obrazi, in veselje se je porajalo v očeh. Vsak si je odlomil zeleno vejico, znak veselega upanja, ter nestrpnost pričakoval nadaljnjih čudesov.

Modrijan jih razvrsti; Alenka in Darko sta vstopila na prvo, najodličnejše mesto, za njima Skrček in Smrček, za tema pa ostali škratci po dostojanstvu in po opravi. Njih voditelj potegne z vejico po gabrovem deblu v obliki križa; luknja, prej majhna in neznatna, se raztegne, postaja večja in večja in odpre se vhod v prsteni, podzemeljski rov. Drevesna goba pa se je razrasla v zlato stopnico pred vhodom.

Škratec Modrijan stopi na zlato stopnico, udari trikrat s peto ob njo, namigne z vejico in korači naprej. Pred njim se je hodnik širil in rastel; svetlikajoča lučca je plula po zraku in dremotno uhajala pred

njim. V vrsti so prestopili zlati prag; Alenka je zapela kakor slavček o pomladnem večeru pesem veselja, Darko pa jo je brenkaje spremljal na liri. Škratci so držali zelene vejice v rokah, nemo zroč na tla. Za njimi je prasketalo, kakor bi lomil treske, zakaj vhod se je zapiral, a rov se je zoževal.

Hkrati obstoji plamenček na strmi steni in se ne premakne; na njej je viselo zlato kladivo. Škratec Modrijan ga sname in trikrat udari po njej; zazvenelo je, kakor bi zapel mali zvon. Trdna stena se premakne, in stali so v preddivorani podzemskega kraljestva škratcev.

Pesem utihne, brenkanje poneha. Čuden nemir navdaja njihova srca. Iz vseh kotov prilezejo škratci, klanjajoč se Alenki in Darku, misleč: Nova kraljica in kraljič sta došla iz neznanih krajev. — Toliko časa ločeni škratci se iskreno pozdravljajo, objemajo in se radujoč poljubujejo. Dva mladca podpirata škratlja starca ter ga privedeta k veseli družbi. Osiveli lasje, srebrne niti se mu vijejo z glave in brade. Zamolklo pozdravlja navzoče in nemo stiska Alenki in Darku roko in pravi:

»Vendar sem doživel čas rešitve; mislil sem že, ne čakam ga več. Starost me je obdarila s slabostjo, a tudi z veseljem, da vidim spet srečnejše in prijaznejše dni. Živela Alenka in Darko, naša rešitelja, naša spasilca! Živela!«

»Živela!« je odmevalo iz vseh ust, iz vseh kotov in krajev. Nato stopita škratelja vratarja k težki zavesi rdečkaste barve. Vsi zagledajo žalosten prizor.

Na slonokoščenem prestolu sedi kralj vseh škratov, stari Bogatin, pod črnim baldahinom. Krog njega posedajo na nizkih stolcih njegovi šesteri svetovalci. Njihovi vošчени obrazi so polni toge in skrbi. Nobenega življenja — grobna tišina.

S temnega stropa visi lesteneč z dvanaštimi rogli; iz vsakega je plamtel in spet pojemal plamenček, vsak druge barve. Na stenah so se zrcalile razne barve; rumena se je zlivala v zeleno, iz te v modro in vijoličasto in hušknila v rdečo ter se spojila z rumeno; venomer se je ponavljala izpremenjava po stenah, po osebah in rečeh.

Iz dalje je zadonela čarobna melodija in vrela bliže in bliže, dokler ni priplavala v dvorano žalosti in se zvijala v tožečih zvokih. Presunljivo je zavrnila, nato utihnila; priplaval je nežnobi oblachek, sukajoč se od stropa k tlu ter se razblinil, kakor pena v šumnem vrtincu. Iz nje ga so se izvile vila kraljica in dve spremljevalki. Med žarnordeče lase si je vpletla diadem z blestečim kamenom.

Škratci so klanjali svoje glave njej v pozdrav; Alenka in Darko sta pristopila, poljubila miljeni dobrotnici belo roko, šepetajoč: »Bodi pozdravljena, mila kraljica!«

»Pozdravljena!« je zašumelo iz ust vseh škratcev.

Kraljica je prijazno pokimala s tožno glavico; velela je: »Posedite po mehkih preprogah na tleh; Alenki in Darku hočem predočiti vso ne-

srečo tistega dne, vam pa zbuditi spomin.« Sedla je na baržunasti stol ob levi steni, začeni tako-le:

»Moji prijatelji škratci in njih kralj Bogatin ter kraljica Nada so živeli brezskrbno v svojem podzemskem kraljestvu. Radovali so se in uživali vso blaženo srečo; tuintam so dohajali na zemljo ter ljudem donášali in trosili svoje bogastvo; da, še pomagali so bornim ljudem pri vsakojakem opravilu. Bili so to zlati časi, presrečni časi brez skrbi in truda. Še srečnejši in veselejši čas je prišel za škratce, ko se je osiveli vladar Bogatin odpovedal kraljevanju in prepustil prestol in vse bogastvo sinu svojemu, ljubeznivemu kraljeviču Zlatovidu. Po starodavnem običaju se vrši po odpovedi tudi poroka mladega naslednika. V daljnem svetu si je poiskal nevestico, krasno in ljubeznivo kakor mlado razcveta roža. Ime ji je bilo Sanja. Zaman ni imela tega imena; bila je tako lepa, kakor so lepe sanje, in govorila in pela je tako mило, kakor pevajo rožice na pisani livadi. Vsi so jo ljubili in spoštovali! — Globoko so vzdihnili škratci ob spomину na njo. — Nekaj dni pred poroko so se razposlali škratci po vsem svetu. Vabili so vse staroslovenske bogove in boginje na gostovanje. Le Morana, boginja smrti, je bila pozabljena. Vsi so prišli. Tudi me, gorske vile, prijateljice božje. Na dan ženitovanja je bilo neizrekljivo mnogo veselja in užitka. Jaz sem oblačila in okrasila Sanjo, mlado nevestico. Obklekla sem ji belo tenčico iz najmehkejše svile in ji vpletla v mehke lase dragocen diadem z zvezdico ob sredi. Okrog belega vratu sem ji ovesila na srebrni niti nanizane bisere, na prst ji pa nataknila poročni prstan žlahtnega kamena. Nič manj lep ni bil njen ženin Zlatovid. Obklekli so mu svilen obleko, vso pretkano in prevezeno z zlatimi rožami. Ob ledje so opasali pas, v katerem so bili natakneni blesteči kameni razne barve. Ob strani je visel kratek meč z zlatim ročajem. Na prst si je kraljevič nataknil poročni prstan velike vrednosti; na glavo si posadil klobuk, vezan iz samih škrlatastih niti; na levi strani je ob klobuku frfotala perjanica zlatih in srebrnih peres. Ko so bili kralj Bogatin, kraljica Nada, kraljevi dostojanstveniki, vsi vabljeni gostje in vsi kraljevi podaniki opravljeni za svatbo, smo se podali na kraljevi vrt, kjer naj bi se vršila poroka. Veličasten je bil izprevod; spredaj so hodile vile in mlade deklíce, troseč žlahtnega cvetja in mило pojoč pesem veselja in sreče. Za njimi Zlatovid in njegov oče, potem Sanja z materjo kraljico in vabljeni gostje — bogovi in boginje. Za temi pa neštevilni škratci v vseh barvah. Obstali smo ob izviru žuborečega studenčka; ta se je raztakal na štiri strani in napajal vrt. Kraljevi točaj zajame z zlato kupo vode iz studečka ter poda napolnjeno kralju, osivemu vladarju v roke. Le ta vzdigne čašo proti nebesom, jo blagoslovi, in iz vode vznikneta dve cvetki, bela in rdeča. V zraku zavriskne melodija in utihne. Cvetki razmakneta rožni glavici in zamreta; voda se v kupi speni in razpuhti v nič. Zatem se kralj Bogatin pripogne, zajame biserne vode ter poda zlato čašo mlademu kraljeviču Zlatovidu. Nevesta, lepa Sanja, potegne Zlatovidu prstan z roke, potem sebi in spusti oba v kupo. Voda se zapeni, beli mehurčki vzkipijo, iz kupe

pa vzklije zala cvetka z dvema nežnima glavicama modre in rdeče barve. Sanja vzame rožico zallo, si jo natakne na prsi in izpije biserno vodo do polovice; Zlatovid pa izprazni kupo do dna, vzame prstana ter natakne svojega nevesti, nevestinega pa sebi. Medtem zajame točaj polno čašo vode; studenček žurno zažubori, porodi bele pene; iz njega pa se usujejo žlahtni kameni po vsej strugi in gredicah. Kraljevič napije vsem gostom in vsemu zbranemu občinstvu; ljudstvo zavriska: »Slava mu!« Godba zapoje pesem, dvigajočo se do modrega neba. Vabljeni bogovi in boginje pa prihajajo in pokladajo Zlatovidu in Sanji svoje bogate darove pred noge na baržunasto trato. Dragocenosti in nakita se je nagrmadilo v neizmerni vrednosti in lepoti. Sedaj pristopim jaz, zajamem s kupo žive vode ter napijem kraljeviču Zlatovidu in kraljici Sanji, želeč obilo sreče in blagoslova, zahvalim se bogovom za prekrasna darila; slednjič napijem ljudstvu, naj bo zvesto in vdano novemu vladarju in vladarici, ker vredna sta obilo ljubezni, spoštovanja in zvestobe. »Živela!« zakličem. Sladka melodija se vije v zraku, in ljudstvo vriska: »Slava, tisočkrat slava!« Noče biti ne konca ne kraja. Veselje je prikipelo do vrhunca.

Hipoma rezek udarec, kakor bi strela treščila v trdo skalo. Godba se pretrga, ljudstvo onemi. S severa privrešči temen oblak, bliski ga trgajo, in grom buči, da se zemlja trese. Iz oblaka sikne Morana zgubančenega čela, odurnega obraza. Za njo pa drve pošastni volkodlaki in tuleči besi. Izpod svoje halje vrže temnozeleno kačo kraljeviču pred noge ter zavpije: »To je moje darilo!«

Preplašeni bogovi in boginje pobegnejo odreveneli. Morana se zagrohota, in njen grohot mori vsa bitja. Kača se vspne pokonci, vseka z otrcovanimi zobmi rano v kraljevičevo in kraljičino nogo in se zvije pred njima v strahotno zelen svitek. Oba sta nakremžila obraz od samih bolečin, oko jima je osteklenelo, život okamenel. Za njima so okameneli vsi svatje; kralj Bogatin je zbežal s šesterimi svetovalci v črno dvorano, tudi tja je dohitela smrt in jim vzela življenje. Le do nas večnomladih vil in do mojih služabnikov škratcev ni imela Morana nobene moči. Z grenko žalostjo v srcu smo zbežale v svoj gorski raj. Le malo število škratcev je ostalo v podzemskem kraljestvu, čakajoč in upajoč rešitve. In konec prokletstva je blizu. Vidva, Alenka in Darko, imata oživljajočo moč v srcu; hitimo na vrt, in zgodi se naj volja božja.«

Alenka se je nagnila k okameneli kraljičici Sanji in jo poljubila na ustna; Darko je objel kraljeviča Zlatovida ter ga poljubil. Počasi se je vračalo življenje v otrple ude, zavzdihnila sta in čudeč se sta vprašala: »Bože moj, kako dolgo sva spala? Bila je večnost.«

Drug drugemu sta pogledala v oči in preplašila se, ker sta se spomnila strašnih dogodkov. Darko je posegel v zlate strune, Alenka je zapela kakor slavček v majniški noči, v zraku je zadonelo v tišem spevu spremljevanje k Alenkinemu petju; vila kraljica je iztegnila bele roke, blagoslavljajoč vsa bitja.

Potoček je mogočno zašumel in sipal jasne bisere, cvetice so zadehtele, ptičice zapele.

Podzemski škratci so zmajali z glavami, premaknili noge in veselo zavrisnili. Le Sanja in Zlatovid nista mogla z mesta; Darček vzame zlato kupo z baržunaste blazine, zajame žive vode in ponudi polno čašo sestrici Alenki. Ta jo popije napol, kraljičica Sanja pa do dna. Sedaj Alenka zajame žive vode, poda kupo bratcu Darčku; ta izpije dopol, ostalo pa kraljič Zlatovid. K temu pristopi vila kraljica, zajame polno čašo, napije Alenki, Sanji, Darčku, Zlatovidu in vsemu zbranemu občinstvu; izpije napol, ostalo pa izlije zeleni kači na mrzlo truplo. Iz kačjega trupa zaiskri blisk, in kača se je razsula v krasne, bleščeče smaragde zelenega sija.

Zdaj je bilo moči Sanji in Zlatovidu stopiti iz začaranega kroga; medtem je Alenka končala svojo pesem, in veličastna godba zadoni pod vedrim nebom. Sanja se je priklonila Alenki, Zlatovid čednemu Darčku; čestitali so si drug drugemu in posmehovali se živahnim škrtcem, ki so iz same radosti zaplesali kollo. Kako spretno so se premikale majhne nožice!

Iz črne dvorane so slovesno prikoračili kralj Bogatin s kraljico Nado, njegovi šesteri svetovalci in vila kraljica. Hkrati je bilo plesa konec; škratci so, globoko se priklanjajoč, pozdravljali svojega osivelega kralja in kraljico. Darko vzame lepo Sanjo za roko, Zlatovid pa miho Alenko in šli so naproti. Vsi štirje se lepo priklonijo, in vila povzame: »To je Alenka in to je Darko, blaga rešitelja.« — Kralju Bogatinu in kraljici Nadi so solze zaigrale v očeh in zdrknile po velem licu. Alenka je pokleknila pred kraljico Nado, Darko pred kraljem Bogatinom in spoštljivo poljubila roko. Kralj položi Darčku roko na glavo, kraljica Alenki, in Bogatin pravi s trepetajočim glasom: »Hvala vama, tisočera hvala; rešila ste mene in moje ljudstvo prokletstva! Kako naj vama to vrnem? Vzemita vse moje bogastvo, vse zlato, vse bisere, vse dragocenosti, sploh vse, kar ima vrednost, a vendar bo premalo.«

»Ne, kralj Bogatin,« ga zavrne vila. »Alenkino in Darčkovno srce je več vredno, ko vse tvoje bogastvo. Daj jima nekaj takega, kar bo Alenki in Darku na zemlji v pomoč.«

»Saj res!« seže kraljič Zlatovid v besedo. »Veš, kaj?« pristavi Sanja. »Naši škratci naj varujejo Alenko in Darka pred zlobnimi ljudmi, naj jima pomagajo v dobrem in blagem.« — »Naj bo po tvoji želji, moja Sanja!« odgovori Bogatin.

»Jaz nimam ne zlata ne blaga, a nekaj darujem Alenki; svoj blagoslov,« se zavzame kraljica Nada.

»Tudi mojega sprejme Darko!« pristavi Bogatin.

Kraljica je blagoslavljala Alenko, kralj Bogatin Darka; a kraljičica Sanja je Alenki obesila krog belega vratu nanizane bisere in dejala: »Te lepe bisere imej od mene v spomin.«

Zlatovid je stopil med škratce, ki so stali v gruclah golih glav in opazovali ves prizor.

S prstom namigne temu in onemu in veli stopiti ob njegovo stran. Po-vede jih k Alenki in Darku, rekoč: »Ti škratci bodo vajini spremljevalci. Gorje pa vam, škratci, če ne slušate Alenke in Darka; vsako povelje iz njunih ust je moje povelje in vedite; če kdo na zemlji prekolne Alenko in Darka, prekolne tudi vas in vi, škratci, ste pogubljeni za zmeraj!«

Zona je prevzela škratce in sveto so obljubljali storiti vse, kar jim velita Alenka in Darko, da ne bodo deležni prokletstva in pogubljenja.

Prišel je čas ločitve. S solznimi očmi je pristopila vila kraljica, živo pogledala Alenki in Darku v oči ter izpregovorila:

»Idita, Alenka in Darko, kamor vama vелеva srce! Idita in ponesita ljudem, svojemu narodu, blagor in srečo! Učita ljudstvo, da le nedolžnost, sprava, mir in bratska ljubezen storijo človeka srečnega in zadovoljnega! V vezilo teh troje čednosti so jim rože na vajinih prsih in gojijo naj te cvetke ne le samo po vrtnih gredah, marveč se naj razmnože tudi po planinah, opominjajoč: Nedolžnost, sprava, mir in ljubezen stori človeka srečnega!«

Poljubila je Alenko in Darka na čelo in šepnila: »Sreča z vama!«

Vsi po vrsti so se poslavljali, želeč si obilo sreče in veselja. Alenka in Darko sta se poslovila od Zlatoviča, Sanje, od Bogatina in Nade ter od vseh podzemskih škratcev.

Priplavali so trije beli oblaki. Na enega so posedli Darko in Alenka, na drugega vila kraljica s svojima spremljevalkama, na tretjega škratci, med njimi tudi Modrijan, Skrček in Smrček.

Dvignili so se oblaki, in zdelo se je vsem, da se je odprlo nebo ...

Jesenska.

*Glej zvezdico na nebu tam,
kako lepo blišči,
kako pomežikuje,
kako se ti smeji — —
... pa kratek, svetel pas —
in zvezdica
z zlatima nožicama
v neznanost odhiti ...*

*

*Si videlo li, dete ti,
to zvezdico? —
Podobno odhitela bo
ti sreča mladih dni ...*

Tone Rakovčan.

